

Dick Wortel

Het Instituut voor de Nederlandse Taal wordt een echte schatkamer

Uit een gesprek met Frieda Steurs, de nieuwe directeur van het INT

Het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) bestaat niet meer. Maar er is een waardige opvolger: het Instituut voor de Nederlandse Taal (INT). Tijd voor een gesprek met de Vlaamse directeur, prof. dr. Frieda Steurs. Nederland bevalt haar goed: “Ik heb altijd enorm veel van Nederland gehouden. Mijn ouders namen mij veel mee naar Nederland. We deden heel veel daguitstapjes toen ik een kind was. In mijn studietijd werd ik door mijn Nederlandse promotor voor de leeuwen geworpen en moest ik direct in Nederland lezingen komen geven. Na mijn promotie heb ik in Nederland in heel veel commissies gezeten van de Taalunie en andere instellingen. Dus ik ken Nederland vrij goed”. Over wat er gebeurt, en vooral over de toekomstplannen, praten wij in de kamer van de directeur in Leiden.

Frieda Steurs

Het nieuwe INT

Het INT is eigenlijk een hervorming van het oude INL. De officiële doelstelling is veel breder geworden. De focus is nu op alle aspecten van de Nederlandse taal. Het is een breed wetenschappelijk instituut, dat zich niet alleen bezighoudt met woordenboeken en het lexicon, maar ook met grammatica, spelling, vertaalwoordenboeken.

Ik denk ook dat deze ver-

breiding normaal is door de evolutie van het onderzoek. Vroeger waren er taalkundigen die zich alleen met dialectologie bezighielden, of met lexicologie, of met andere aspecten van taal. Maar door de computer en vernieuwde technieken wordt nu alles op basis van corpora bestudeerd. Of je nu de standaardtaal, dialecten, vaktalen of andere aspecten van de taal onderzoekt, de technologie is dezelfde. Het is goed dat men het INL naar het INT heeft verbreed en dat wij dan ook de centrale ankerplaats voor al die taalmaterialen worden.

Het Algemeen Nederlands Woordenboek (ANW)

De semantiek en het lexicon blijven uiteindelijk onze pijlers. Wij blijven voortdurend bouwen aan het Alge-

meen Nederlands Woordenboek. Er was ooit sprake van dat het ANW eind 2018 zou worden afgerond, maar we gaan dat niet doen, want dan is er geen enkel instituut in Nederland en Vlaanderen dat blijft bouwen aan een zeer rijk bewerkt woordenboek van het Nederlands dat permanent in evolutie blijft. Wat ons betreft eindigt het ANW niet. Het project is uniek omdat het ANW echt digitaal wordt opgebouwd. Er is geen papieren versie. Het is ook niet mogelijk om er een papieren versie van te maken, want er zit een enorme rijkdom aan doorverwijzingen, semagrammen en dergelijke in. In het ANW kun je zoeken naar de moderne woordenschat. Er zijn meer dan 64.000 woorden die volledig bewerkt zijn. En de rest is groeiende.

We gaan een juridisch woordenboek online brengen en proberen daarna een grote medische thesaurus te ontsluiten

We willen het ANW dan ook meer bekend maken bij taalleraren en taaldocenten. Als je klaagt als docent dat alle studenten met Google werken en niet verder kijken, waarom gebruik je dan het ANW niet op een leuke manier en waarom doe je daar geen interessante oefeningen mee? We proberen dat te stimuleren door meer naar buiten te treden, onder andere door een workshop op het Drongo Talenfestival.

De historische woordenboeken

Het tweede lexicologische baken zijn de historische woordenboeken. Die blijven ondersteund en perfect via de geïntegreerde taalbank raadpleegbaar. Er worden nieuwe projecten gelanceerd om historische corpora die nog niet onderzocht zijn, te annoteren en digitaal te verwerken. Er is een hele grote belangstelling in Nederland en Vlaanderen voor historisch onderzoek. En daar heeft het INT een zeer actieve rol in.

Er is een wiki gezet op <http://ivdnt.org>, waarin wij vragen om aanvullingen of suggesties bij het historisch materiaal. Die suggesties zullen worden verwerkt en meegenomen in nieuwe versies. Het is hier een echte schatkamer voor dit soort taalmateriaal.

Neologismen

Vanuit de corpora die voortdurend worden verrijkt met nieuwe materialen, werken wij continu aan het beschrijven van nieuwe woorden, de neologismen in de taal. Elke week hebben wij op de website een woord van de week. Verder verzorgen we regelmatig publicaties over nieuwe woorden.

Terminologie en vaktalen

Dit is een nieuwe ontwikkeling. Wat belangrijk is voor de toekomst van het Nederlands, is dat wij ook projecten zullen opstarten om corpora en databanken online te zetten die te maken hebben met de vaktaal, de terminologie. Wij worden het nieuwe steunpunt terminologie. We gaan eerst een juridisch woordenboek online brengen en proberen daarna een grote medische thesaurus te ontsluiten. Iedere taalgebruiker beschikt dan over enorme materialen, die doorzoekbaar zijn om de juiste term in een bepaald vakgebied te vinden. Dat kunnen ook collecties zijn waar andere talen in zitten, maar als het Nederlands erin zit, nemen we die op. Dat is een nieuwigheid. Op termijn zal het nog hele mooie projecten en collecties opleveren.

Het hedendaagse Nederlands

Wij blijven ook werken aan het corpus Hedendaags Nederlands: een corpus van kranten, tijdschriften, journaaluitzendingen en modern materiaal. Ieder jaar wordt daar een update van gemaakt. Zo is er ook een corpus parlementair Nederlands. Dat hebben we opgeleverd aan de Europese instellingen, want die

willen zo veel mogelijk materiaal van elke taal hebben om beter te kunnen vertalen.

Een nieuwe Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS)

Er komt een nieuwe versie van de *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. De ANS is toe aan actualisering. De eerste ANS is op papier uitgebracht, vervolgens is er een tweede papieren ANS met een gedigitaliseerde versie gekomen. En nu komt er een versie 3.0, die helemaal anders wordt uitgewerkt en beter doorzoekbaar wordt. Dat wordt gedaan door taalkundigen van Nijmegen, Leuven, Leiden en Gent. Het INT is daarbij van meet af aan een betrokken partij. De nieuwe e-ANS zal hier worden gehost.

Er komt een nieuwe versie van de Algemene Nederlandse Spraakkunst, die beter doorzoekbaar wordt

Nieuwe vertaalwoordenboeken

Nog een taalkundig product dat heel interessant is voor velen, zijn de vertaalwoordenboeken. Tussen 1993 en 2004 zijn er in opdracht van de Taalunie 22 vertaalwoordenboeken gemaakt, telkens met Nederlands en een 'kleinere' taal, zoals Fins, Hongaars, Nieuwgrieks. Talencombinaties waarvoor de commerciële uitgevers niet meteen interesse hadden, omdat er geen grote markten mee te veroveren zijn. Die woordenboeken zijn gemaakt, maar nooit verder digitaal beschikbaar gesteld. Als primeur zal tegen de zomermaanden het eerste woordenboek hier online staan: Nederlands-Nieuwgrieks / Nieuwgrieks-Nederlands.

Dialecten

De Universiteit Gent, die in Vlaanderen de grootste dialectologieafdeling bezit, heeft besloten om alle materialen bij het INT te deponeren. Het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten* komt naar het INT. Er is bij de universiteit van Gent nog een nieuw infrastructuurproject gestart voor dialectologie, waarbij men de structuur van het *Woordenboek van de Vlaamse dialecten* vergelijkt met die van het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* en die van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten*. Dit project gebeurt in samenwerking met Nijmegen en de bedoeling is om

voor 1500 concepten de verschillende lemmata aan elkaar te linken. Daarvoor wordt één structuur in een nieuwe lexicologische databank gemaakt. Ook dat wordt door het INT uitgevoerd.

Wij zijn echt een Nederlands-Vlaamse instelling

De bredere taak van het INT

Met de verbrede taak van het INT is het met minder subsidie en minder mensen natuurlijk een beetje woekeren. Het is schipperen met wat kan en niet kan. Dus we plannen heel goed en op dit moment zitten we helemaal vol. We voelen ook dat meer en meer mensen de weg vinden naar het INT. Zij vragen om samen te werken. Ik ben als Vlaming ook heel actief in Vlaanderen en er is een enorme respons geko-

men vanuit Vlaanderen. Wij gaan een volledig plan uitwerken van nieuwe projecten die kunnen worden opgestart en ook voor Vlaamse onderzoekers erg interessant zijn.

Samenwerking Nederland-Vlaanderen

Het INT is een stichting naar Nederlands model, met een derde Vlaams en twee derde Nederlands geld. Wij hangen direct onder de koepel van het verdrag tussen Nederland en Vlaanderen. Dat is ook onze kracht. Wij bedienen daarmee zowel de Nederlandse als de Vlaamse onderzoekers. Er zijn hier in Leiden ook Vlaamse medewerkers en wij hebben een dependance in Vlaanderen. Wij zijn echt een Nederlands-Vlaamse instelling met een zeer specifiek doel: zo veel mogelijk taalmaterialen ontwikkelen en beschikbaar stellen voor de gehele Nederlandstalige gemeenschap.

Nieuwsbrieven

Er is een nieuwsbrief van het INT zelf en er is een nieuwsbrief van het steunpunt Terminologie. Zij zijn gratis. Via deze link kunt u zich abonneren: <http://ivdnt.org/over-ons/wat-doen-wij/nieuwsbrieven>. Wie zich daar heeft opgegeven, kan in zijn profiel vervolgens aangeven (ook) de nieuwsbrief over terminologie te willen ontvangen.

Dick Wortel was van 1971 tot 2011 lexicologisch medewerker bij het Instituut voor Nederlandse Lexicologie, nu Instituut voor de Nederlandse Taal. Hij is lid van de redactie van Neerlandia.

Contact: dick.wortel@planet.nl.